

הלכה ברורה

ונרות חדשים שעדיין לא השתמשו בהם, ונתנום הגוים בבית עבודה זרה שלהם, ולאחר מכן נמכרו לישראל, מותר להשתמש בהם אפילו בבית הכנסת (פו).

וכסאות וספסלים שהשתמשו בהם בבית עבודה זרה, והם עשויים כדי לשבת עליהם, ואינם עשויים לכבוד ולגוי לעבודה זרה, מותר לקנותם ולהשתמש בהם בבית הכנסת (פו).

עשיית בית כנסת במקום שהיה כנסיה של גוים
 לו. מקום שהיה פעם כנסיה של נוצרים או מסגד של מוסלמים, אפילו אם מכרוהו לאחרים וכבר אינו משמש יותר לכנסיה או למסגד, אין להקל לעשות שם בית כנסת קבוע, ורק להתפלל שם באקראי יש להקל, כל שאינו משמש יותר לכנסיה של נוצרים. ואפילו אינם מכניסים לשם צלמים ועבודה זרה שלהם, (כגון במסגד של מוסלמים) אין להקל לעשות שם בית כנסת קבוע יח.

שער הציון

בידור הלכה

יח] עיין בתוספות (מגילה ו.) שמשמע שמקום שהיה בית עבודה זרה אי אפשר להופכו לבית מדרש. והכנסת הגדולה (סימן קנא הגהות הטור) הביא תשובת רבינו אליהו מזרחי חלק א' (סימן פא) שכתב, שמקום שנעבד בו עבודה זרה אפילו בקבע אין איסור להתפלל בתוכו. ועיין במגן אברהם כאן (ס"ק יז) שכתב ליישב דברי הרא"ם. והדגול מרבבה וכן החתם סופר בהגהותיו (וכן בשו"ת חתם סופר חלק אורח חיים סוף סימן מב) העירו על זה מדברי התוספות הנ"ל, דמוכח שאסור. אולם האליה רבה (ס"ק טו) כתב, דדוקא להתפלל בתוכו התיר הרא"ם, אבל לעשות מבית זה בית כנסת קבוע מודה הרא"ם שאסור. וכן הסכים הפרי מגדים (אשל אברהם ס"ק יז), ושאפילו לקחת ממנו עצים ואבנים לבית כנסת

לרבינו אייזיק טירנא (מנהגי טנוכה אות כו, ננד"מ עמוד קמה), וזמטה משה (סימן תקקל). וכן פסקו הש"ך יורה דעה (סימן קלט סק"ח), והאליה רבה (ס"ק טז). (פו) כן פסק בשו"ת חתם סופר (חלק אורח חיים סימן מז), ובהגהותיו לשלחן ערוך כאן. והניאו להלכה המשנה ברורה (ס"ק מד). וכן כמזכר עקרי הד"ט (סימן ח' אות לח) זשס ספר פרשת הכסף (דף סא ע"א). ועיין עוד בדרכי תשובה יורה דעה (סימן קלט ס"ק לג) זשס ספר פרשת הכסף (דף כח ע"א), ובשו"ת מהרש"ם חלק ד' (סימן מו), ובשו"ת חזון נחום (סימן סג אות כו), ובשו"ת שצט הלוי חלק ג' (חלק יורה דעה סימן נו), ובהליכות עולם חלק ז' (ריש פרשת מסעי). (פי) כן כמזכר הפרי מגדים (משנלות והז סק"ח),

קבוע אסור. וכן פסקו בשו"ת חתם סופר (שם), ובשו"ת מהר"ם שיק (חלק יורה דעה ריש סימן קנג וסימן קנד), ובשו"ת דעת כהן (סימן ריד). אמנם בשו"ת שואל ומשיב קמא (חלק ג' סימן עב) כתב בדעת המגן אברהם להקל אפילו לעשותו בית כנסת קבוע, כל שאין שם דמות של אלילים, וכתב לדחות הראיה להחמיר מדברי התוספות הנ"ל, שיש לומר שכוונתם שקשה לומר שיבטיח הכתוב שאותם מקומות מטונפים יהיו בית ה' וילמדו שם תורה, שזה הוא גנאי וכו'. וע"ש. וכן משמע בשו"ת אבני מילואים (סימן כז). וכן כתב להקל בשו"ת כרם שלמה קוטלר חלק א' (סימן ס). ועיין במור וקציעה (סימן קנד) שהאריך לתמוה על המגן אברהם בשם הרא"ם הנ"ל, ושבת זה אסור בהנאה, ושוב כתב ליישב קצת דמצוות לאו ליהנות ניתנו ולכן שרי להתפלל, ובסוף דבריו כתב דדוקא לרבים שרי להתפלל שם אבל לא ליחיד. (וזה היפך דברי האליה רבה והאחרונים הנ"ל).

הלכה ברורה

ואם נהרס לגמרי אותו מקום שהיה שם כנסיה או מסגד, ורוצים לבנותו מחדש ולעשות שם בית כנסת, רשאים לעשות כן, ונכון שלא יבנו אותו לשם בית כנסת, אלא יבנו אותו לשם חולין, ולאחר שיסיימו בנייתו יקדישוהו לשם בית כנסת (פ"ט).

בירור הלכה

שער הציון

והציאוהו להלכה המשנה ברורה (סוף ס"ק מו) והקפ החיים (סוף ס"ק עו). ועיין בשו"ת שצטט סופר (חלק אורח חיים סימן יב). (פ"ט) ועיין במה שכתבו בזה בשו"ת גדולי טהרה (סימן לד), ובשו"ת מחזה אברהם חלק א' (סימן כז) ובשו"ת שערי דקדק (חלק אורח חיים סימן יב), ובשו"ת מראה כהן מליחאה (סימן קכג וסימן קל"ה—קל"ו), ובשו"ת זכרון יהודה (חלק אורח חיים סימן סו), ובספר פדה את אברהם פלאג' (דף ז' ע"ד אות ג'), ובשו"ת זכר יהוסף (סימן מו), ובשו"ת הרמ"ץ (חלק אורח חיים סימן נו), ובקובץ "וילקט יוסף" (מונקאטש תר"א סימן לד וסימן עו, ותרכ"ו סימן קכט וסימן קלט וסימן קעז וסימן קפו), ובשו"ת אזני יהושע חלק א' (סימן ו'), ובשו"ת צרוך השם חלק ז' (חלק אורח חיים סימן טז), ובשו"ת חקרי הלכה למהר"ש מוהליצ'ר (חלק יורה דעה סימן ז'), ובשו"ת שערי שמים (סימן כח וסימן לט), ובשו"ת מלמד להועיל (חלק אורח חיים סימן כ'), ובשו"ת משיב הלכה חלק ז' (סימן נו), ובשו"ת ים הגדול (סימן ט'), ובשו"ת אגרות משה (חלק ג' מאורח חיים סימן כה), ובשו"ת מהר"י שטייף (סימן קלד), ובשו"ת ירך יעקב (סימן ג'), ובשו"ת חלקת יעקב (חלק אורח חיים סימן לד אות ד', ובדפוס חלק ז' סימן קנג), ובשו"ת לץ אליעזר חלק יב (סימן עו), ובשו"ת חמדת זבי חלק ז' (חלק יורה דעה סימן ו'), ובשו"ת משפטיך ליעקב (חלק אורח חיים סימן יא), ובשו"ת מים חיים משאש חלק ז' (חלק יורה דעה סימן קח), ובשו"ת קנין חורה חלק ג' (סימן יח). (פ"ט) כן כתב בשו"ת אגרות משה (חלק א' מאורח חיים סימן מט), ובצירוף דברי הפוסקים הנ"ל שהתירו בכל ענין, יש לסמוך על זה להקל. ועיין עוד בשו"ת מהר"י שטייף (סימן קלד).

ועיין בשו"ת עין יצחק (חלק אורח חיים סימן יא אות ב') שכתב להקל בזה לענין מקום שהיה מסגד לישמעאלים, ושאר התוספות מגילה (ו). הנ"ל לא הקפידו אלא על מקום שהיה בית עבודה זרה, והישמעאלים אינם עובדי עבודה זרה, וכמו שכתב הרמב"ם (פרק יא מהלכות מאכלות אסורות הלכה ז'). ובשו"ת יביע אומר חלק ז' (חלק אורח חיים סימן יא סוף אות ב') העיר על דברי העין יצחק, ממה שכתב הר"ן בחידושיו לסנהדרין (סא): שבת תיפלה של הישמעאלים אף על פי שאינם עובדים עבודה זרה יש להם דין בית עבודה זרה, הואיל ומשתחווים לפניהם כהשתחוויה של אלהות. (ועיין עוד בשו"ת יביע אומר חלק ו' חלק אורח חיים סימן ז' אות א'). וכן בשו"ת בנין ציון חלק א' (סימן סג) כתב להתמיר בזה אפילו בשלא הכניסו לשם אליליהם. ומכל מקום כתב להקל במקום הצורך במקום שלא נבנה מתחלה לשם בית עבודה זרה אלא רק לאחר מכן עשאוהו למקום תיפלתם. וע"ש. והמשנה ברורה (ס"ק מה) הביא דברי המגן אברהם והאליה רבה הנ"ל, וכתב שכמדומה שהעולם נוהגים להקל, וכתב בביאור הלכה (בד"ה נרות) שאין להקל אלא במקום שאין דרכם להעמיד שם אליליהם, אבל אם דרכם להעמיד שם אליליהם אפילו הוציאו משם ואחר כך מכרו הבית אסור לבית הכנסת אף על גב דשרי להדיוט. וע"ש. ובשו"ת שבט הלוי חלק ט' (סימן לו) סמך על דברי המשנה ברורה להקל בשלא הכניסו לשם אליליהם, וגם לא נבנה מתחלה לשם בית עבודה זרה שלהם, וכתב שיעשו קצת שינויים בתוכו. והאחרונים האריכו לדון בענין זה, ורבים מהם פסקו להתמיר בזה בביכנ"ס קבוע, וכדברי הא"ר והפמ"ג הנ"ל (פ"ט).

מומר שנתן שעוה או נר לצית הכנסת אסור להדליקו.

הלכה ברורה

1234567

ובן אם לא נבנה אותו מקום מתחלה לשם כנסיה או מסגד, ויש צורך גדול בדבר לעשות בית כנסת באותו מקום, (וכל שכן אם היה מתחלה בית הכנסת ולקחוהו הגוים בכח הזרוע והפכוהו לבית תיפלתם, ולאחר מכן חזרו ישראל ולקחוהו מהם ורוצים לחזור ולעשותו בית הכנסת), יש לסמוך על המקילים, ויעשו שינויים בריצפה ובקירות הבנין באופן שיהיה כפנים חדשות (5).

ובן אם שכרו הגוים בית ועשאוהו לכנסיה או מסגד, ולאחר מכן הלכו משם, מותר לעשות בית כנסת באותו מקום (6).

קבלת נדבה לבית הכנסת מגוי ומיהודי מומר לז. גוי שתרם דבר לבית הכנסת, ואומר שנותן אותה על דעת ישראל, מותר לקבל הנדבה ממנו, אבל אם לא אמר שנותן על דעת ישראל, אין לקבל ממנו, שיש לחוש שמא חשב בלבו לעבודה זרה (7).

ובן יהודי מומר שתרם דבר לבית הכנסת, מותר לקבל ממנו, וכל שכן במקום שיש חשש איבה שיבואו להרע לישראל אם לא יקבלו מהם יט.

אגודת החכמים

בידור הלכה

שער הציון

(5) עיין בשו"ת בנין ציון חלק א' (סימן סג) שכתב להקל כשלא נבנה מתחלה לשם בית עבודה זרה. ועיין עוד בשו"ת שצט הלוי חלק ט' (סימן לו) שגם כן זירף הסבירא הנ"ל כשלא נבנה לשם בית תיפלתם.

ולענין אם היה מתחלה בית כנסת וחיללוהו הגוים ועשאוהו בית תיפלתם, אמנם צהאי גוונא שייך לומר דכיון שחיללוהו פקעה קדושתו, וכדכתב וצאו זה פריצים וחללוהו, וכמו שכתבנו כן בשו"ת הרמב"ם פאר הדור (סימן קלא), ובשו"ת התש"ץ חלק ג' (סימן ה') ועוד פוסקים. וכבר האריך בזה בשו"ת יציע אומר חלק ח' (חלק אורח חיים סימן טו). ועל כל פנים כשלא עשו שינוי בגוף בית הכנסת יש לומר שעדיין לא פקעה קדושתו. וע"ש ביציע אומר (בהערה שבסוף אות ה') מה שכתב עוד בזה. ועיין בערוך השלחן (סעיף טו) שכתב בפשיטות להקל צהיה קודם בית כנסת ולקחוהו הגוים, כיון שהיא צאה בגבול בית הכנסת. (ולמד כן מדברי המגן אברהם ס"ק יז בסוף דבריו. ועיין בהגהות רקע"א סק"ה מה שכתב בזה על דברי המגן אברהם). ועיין עוד בזה בשו"ת מחנה חיים חלק א' (סימן טו), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק ד' (בהשמטות לחלק אורח חיים סימן לד), ובשו"ת קנין תורה חלק ג' (סימן יח). ואכמ"ל. (5) כן מנדד להקל הפרי מגדים (אשל אברהם ס"ק יז), והוצא בשו"ת עין יצחק (חלק אורח חיים סימן י'), ובציאור הלכה (סוף ד"ה נרות). ועיין עוד בשו"ת מראה כהן תלימאה (סימן קנד), ובשו"ת קנין תורה חלק ג' (סימן יח). (35) כן אמרו בערכין (ו):. וכן פסקו הרמב"ם (פרק ח' מהלכות מתנות עניים הלכה ח'), והטור והשלחן ערוך יורה דעה (סימן רנט סעיף ד'). ועיין עוד בהגהת הרמ"א יורה דעה (סימן רנד סעיף ז'). ועיין בשו"ת מהר"ם שיק (חלק יורה דעה סימן רלא), ובשו"ת בית שערים (חלק אורח חיים סימן סא), ובשו"ת הרי צשמים חמישאה (חלק ד' סימן נב), ובשו"ת אבני נדק (סימן יד), ובשו"ת תשורת שי קמא (סימן טו), וצדעת תורה למהרש"ם יורה דעה (סימן רנד), ובשו"ת קול אריה (סימן טו), ובשו"ת פרי השדה חלק ז' (סימן מט).